

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2010

LAIDIN – GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

Dé Céadaoin, 23 Meitheamh – Tráthnóna, 2.00 go 5.00

1. Freagair Roinn A nó Roinn B:-

[75]

A. Cuir Gaeilge orthu seo:-

- (a) D'ionsaigh an namhaid an baile chomh fíochmhar sin gur mharaigh siad na saoránaigh. (15)
- (b) D'fhág na longa an calafort go tapa chun a lán mairnéalach a ghabháil. (15)
- (c) D'ordaigh na ceannairí do na saoránaigh a gcuid bia go léir a thabhairt go dtí an fóram. (15)
- (d) "Ná bris bronnantas do dheirféar," a dúirt Marcas lena mhac. (15)
- (e) Dúirt Marcas lena athair gur theastaigh uaidh na leabhair a léamh go tapa. (15)

bia: cibus. brisim: frango. léim: lego.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna **go léir** ina dhiaidh:-

(Ina thráchtairéachtaí ar an gcogadh sa Ghaill, scríobhann Iúl Caesar faoi na Draoithe)

Druides certo anni tempore in loco consecrato conveniunt. Huc omnes, qui controversias habent, se conferunt eorumque decretis parent. Haec disciplina in Britannia reperita atque inde in Galliam translata erat. Druides a bello abesse solent neque tributa cum aliis civibus pendunt. His praemiis adducti, multi Druidibus se coniungunt multique a parentibus mittuntur. Magnum numerum versuum discere dicuntur. Itaque nonnulli viginti annos in disciplina manent. Neque fas esse credunt eos versus litteris mandare, quamquam in aliis rebus Graecis litteris utuntur.

controversia: díospóid, argóint. se conferre: dul. decretum: cinneadh, breith.
pareo (+ Tabharthach): déanaim rud ar, géillim. disciplina: cultas, seict.
reperio: faighim amach faoi. soleo: tá cleachtadh, taithí agam ar. tributum: cáin.
pendo: focaim. adduco: meallaim. coniungo: ceanglaím. disco: foghlaimím.
nonnulli: roinnt. fas: ceart. mando: cuirim faoi chúram.

- (i) Cá dtagann na draoithe le chéile? (7)
- (ii) Cén grúpa ar leith daoine a théann ar an gcruinniú seo? (8)
- (iii) Cad a dhéanann siad ag an gcruinniú? (8)
- (iv) Cén rud ar chuir an cultus tús leis a deirtear? (8)
- (v) Cén **dá** bhuntáiste atá ag na draoithe? (8)
- (vi) Cén toradh a bhíonn ar an dá bhuntáiste sin? (8)
- (vii) Cad atá le foghlaim ag na draoithe? (7)
- (viii) Cén t-achar ama a fhanann roinnt daoine sa chultas? (7)
- (ix) Cad a chreideann siad? (7)
- (x) Cén script a úsáideann siad ina scríbhinní? (7)

2. Cuir Gaeilge ar **dhá cheann ar bith** de na sleachta **A, B, C, D**. (Tá na sleachta go léir sa cheist seo ar cómharc):- **[130]**

A.

(Taispeánann Penates na Traí iad féin d'Aeinéas i bhfís)

Nox erat, et terris animalia somnus habebat:
effigies sacrae divom Phrygiique Penates,
quos mecum a Troia mediisque ex ignibus urbis
extuleram, visi ante oculos adstare iacentis
in somnis, multo manifesti lumine, qua se
plena per insertas fundebat luna fenestras.

Veirgil (65)

effigies: macasamhail, íomhá. divom: 'de na déithe'. effero: iompraím amach. iaceo: luím síos.
manifestus: follasach. insertus: ionsáite, curtha isteach i. fenestra: fuinneog.

B.

(Ar theacht ar ais ón Traí dóibh, cuireann a mná céile fáilte roimh na ceannairí Gréagacha)

Argolici rediere duces: altaria fumant,
ponitur ad patrios barbara praeda deos;
grata ferunt nuptae pro salvis dona maritis;
illi victa suis Troica fata canunt.
mirantur iustique senes trepidaeque puellae;
narrantis coniunx pendet ab ore viri.

Óivid (65)

rediere = redierunt. fuma: tá deatach ag teacht asam (tá mé trí thine). praeda: creach.
nuptae: mná céile. maritus: fear céile. suis: lena bandéithe cinniúna féin.
pendo: coinním greim ar (éistim go cúramach).

C.

(Glacann T. Manlius le dúshlán chun comhraic aonair ó Ghailleach ollmhór)

Tum ingenti corporis magnitudine Gallus processit et maxima voce 'is vir' inquit, 'quem Roma fortissimum habet, procedat ad pugnam, ut ostendat utra gens bello sit melior'. Diu inter duces Romanorum silentium fuit, cum et recusare pugnam vererentur et tantum periculum petere nollent. Tum T. Manlius ex statione ad dictatorem pergit: 'iniussu tuo' inquit, 'imperator, extra aciem nunquam pugnam, non si certam victoriam videam.'

Livias (65)

utra: cé acu. vereor: tá eagla orm. statio: ionad faire. pergo: téim ar aghaidh.
iniussu tuo: gan do chuid orduithe.

D.

(Cuidíonn Caesar le long de chuid Ródas a dhéanann a cuid féin ansin chun an namhaid a chloí)

Erat una navis Rhodia in dextro Caesaris cornu longe ab reliquis locata. Hostes hanc navem viderunt et se non tenuerunt. Magno impetu quattuor constratae naves et complures apertae naves ad eam contenderunt. Caesar coactus est ferre subsidium huic navi ne contumeliam in conspectu hostium acciperet. Proelium commissum est magna contentione Rhodiorum. Capta est una hostium navis, depressa est altera, duae omnibus nautis nudatae; magna multitudo in reliquis navibus propugnatorum interfecta est.

Caesar (65)

se tenere: srian a chur leat féin.	impetus: fórsa.	constratus: le deic.
apertus: oscailte, gan deic.	cogo: fórsáilim.	subsidium: cabhair.
contumelia: faoi smál, náire.	contentio: troid, iarracht.	deprimo: téim faoi uisce.
propugnator: cosantóir.		

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[90]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

Conspectum tam triste supplicium fregit animos Campanorum. Concursus ad curiam populi factus coegit Loesium senatum vocare; et primoribus, qui iam diu publicis consiliis aberant, propalam minabantur, nisi venirent in senatum, circa domos eorum ituros se et in publicum omnes vi extracturos esse. Is timor frequentem senatum magistratui praebuit. Ibi cum ceteri de legatis mittendis ad imperatores Romanos agerent, Vibius Virrus, qui defectionis auctor ab Romanis fuerat, interrogatus sententiam negat eos, qui de legatis et de pace ac deditione loquantur, meminisse, nec quid facturi fuerint, si Romanos in potestate habuissent, nec quid ipsis patiendum sit. 'Quid? vos' inquit 'eam deditionem fore censetis, qua quondam, ut adversus Samnites auxilium impetraremus nos nostraque omnia Romanis dedidimus?'

Livias

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh):-

(30)

- (a) Cad iad na dála in Capua ag tús an leabhair seo?
- (b) Cérbh é Vibius Virrius agus cad a tharla dó?
- (c) Cad iad na cúinsí inar ceapadh Publius Scipio le bheith i gceannas sa Spáinn?
- (d) Cad a d'iarr Marcus Marcellus ar an Seanad agus cad a tugadh dó ina áit?
- (e) Inis go hachomair faoi imeacht amháin a ndéanann Livias scéal corraitheach de.

B.

- (i) Cuir Gaeilge air seo:- (60)

Talibus orabat dictis arasque tenebat,
cum sic orsa loqui vates: 'sate sanguine divum,
Tros Anchisiade, facilis descensus Averno;
noctes atque dies patet atri ianua Ditis;
sed revocare gradum superasque evadere ad auras,
hoc opus, hic labor est. pauci, quos aequus amavit
Iuppiter, aut ardens evexit ad aethera virtus,
dis geniti potuere. tenent media omnia silvae,
Cocytusque sinu labens circumvenit atro.'

Veirgil

- (ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceann díobh):- (30)

- (a) Cén fáth a ndeachaigh Aeinéas go dtí an Domhan Thíos?
- (b) Cad iad na trí jab a tugadh dó le déanamh sula bhféadfadh sé dul isteach sa Domhan Thíos?
- (c) Cérbh é Misenus agus cad a tharla dó?
- (d) Déan cur síos ar an teagmháil idir Aeinéas agus Díodó i Leabhar VI.
- (e) An aontaíonn tú go dtugann Leabhar VI cur síos corraitheach ar an Domhan Thíos? Luaigh sampla **amháin** mar thacaíocht le do fhreagra.

4. Freagair **gach ceann** de na ceisteanna seo a leanas:- [30]

- (i) Scríobh síos an **Tuiseal Ochslaíoch, Uimhir Uatha** de na hainmfhocail seo a leanas:

nomen, portus, res, flumen. (8)

- (ii) Scríobh síos na príomhranna **de thrí cinn ar bith** de na briathra seo a leanas:

eo, venio, nuntio, fero, nascor. (12)

- (iii) Déan an líne seo a leanas as an *Aeinéid* le Veirgil a scanadh agus marcáil na cainníochtaí:

Albani tum rex stabula alta Latinus habebat (10)

5. Freagair **trí** cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** a roghnú as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag gabháil le gach ceist díobh):-

[75]

A.

- (i) Conas a choinnigh Ágastas greim ar a chumhacht mar Impire?
- (ii) Scríobh cuntas gearr ar **cheann amháin ar bith** de na hImpirí de theaghlach Flavius.
- (iii) Scríobh nótaí ar **dhá** cheann ar bith díobh seo a leanas:
Séanas; Galba; Agrippina Óg (máthair Néaró); Caligula (Gaius)

B.

- (i) Tabhair cuntas ar shaol agus ar scríbhinní lúil Caesar **nó** Chatallas.
- (ii) Déan cur síos ar mhósáic a thaitníonn leat. Pléigh go hachomair conas a dhéantar mósáicí dá leithéid.
- (iii) Déan cur síos ar na príomhghnéithe de choimpléasc folcadán Rómhánach. Ainmnigh coimpléacs **amháin** dá leithéid a bhfuil staidéar déanta agat air.

Leathanach Bán

Leathanach Bán